

אוכל שהיה בבית הקברות

אודות אוכל שהיה בבית הקברות אם יש לחוש מלאכלו משום רוח רעה, שהרי היוצא מבית הקברות צריך ליטול ידיו משום רוח רעה ע' או"ח סי' ד' סייח, וע' בשו"ע יו"ד סי' קט"ז סי"ה שלא יתן משקים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהם, והגרע"א ובפ"ת שם הביאו משו"ת שבות יעקב שדיעבד מותרים, וכן ע"ש ביד אפרים, וראיתו מב"ב דף נ"ח שע"ה מניחים תחת מיטתם אוכלים וכלים ואפ"ה לא אסרו לחבר לאכול עם ע"ה רק משום שמא יאכילנו דבר שאינו מתוקן ולא אסרו מחשש אוכלים שתחת המיטה, וע' בכתר ראש אות פ' שכי"מור"ה הגר"א זל"ה החמיר מאד באוכלין ומשקין שתחת המטה אפי' מה ששהה שעה קלה אך לאחרים היקל", ועכ"פ גם אם כל דבר שיש עליו רוח רעה אין נאסר בדיעבד, אבל הרי לכתחילה מבואר שצריך להזהר שלא יבא לידי רוח רעה, וא"כ אכתי יש לדון אם מותר להכניס אוכלים לבית הקברות.

וני להוכיח להיתר, מהא דא"י ביבמות דף פ"ו ע"ב גבי מעשר ראשון שנאכל ללויים וא"פ שבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, הכא לא מצית אמרת דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום מי שיכול לאוכלו בכל מקום יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות, וכן ע' בספרי פ' קרח סי' קכ"ב גבי מעשר ראשון ואכלתם אותו בכל מקום אפי' בקבר, ומכל זה נ' דמותר לכתחילה לאכול בבית הקברות ומוכח שאין חשש של רוח רעה בזה. וע' ברמב"ם פ"ד מהל' אבל הי"ג בתי הקברות אסורים בהנייה כיצד אין אוכלין בהן ואין שותין

בהן כו', וכן בשו"ע יו"ד סי' שס"ח בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש וכ' בהג"ה כגון לפנות שם או לאכול ולשתות שם כו', ומבואר שאסרו לאכול שם מטעם קלות ראש ולא מטעם רוח רעה, ובאמת שמה"ט צ"ע בגמ' יבמות ובספרי הנ"ל דאכלתם אותו בכל מקום קאי על בית הקברות והרי אסור לאכול שם משום קלות ראש, ובס' המפתח שם ציינו לשו"ת מהרי"א ענזיל (תלמיד הקצה"ח) סי' ל"ז ד"ה ומה שהק' כן, ותי' שד"ז הוא רק מדרבנן, וע"ש בקרית ספר, ועכ"פ מבואר שלא אסרו משום רוח רעה. והנה בתורת חיים שבועות ט"ו כ' דמשום ששינה היא א' בס' ממתיה ע"כ יש באוכלין תחת המיטה רוח רעה כמו אהל המת, (וציינו הגרע"א בגהש"ס פסחים ק"ב), וצ"ע דאין שום איסור באוכל באהל המת וכדילפי' בספרי פ' קרח גבי מע"ר ואכלתם אותו בכל מקום אפי' בבית הקברות.

השמטה מפרשת שלח

בעיקר הקו' בגליון משבוע החולף דמי שאין לו ציצית בשבת יקנה בגדו לאחר, מצינו בזה דברים במג"א סוף סי' י"ג וז"ל: הקשה אחי המנוח מהר"ר יודא סג"ל זצ"ל מק"ק קראקא למה שרינן ללבושו בשבת מפני כ"ה הלא יש תקנה שיתננו לאחר במתני' ויחזור וישאלנו לו ואז הוא פטור מציצית וכמש"ל סי' שכ"ג לענין טביל' כלים ונ"ל דמ"מ חייב מדרבנן שנרא' כשלו כמ"ש סי' י"ד סי"ג בטלית שאולי לאחר ל' יום וכ"ש הכא שבאמת הוא שלו וא"ת ומה בכך מ"מ בשבת יעשה כן י"ל דא"כ אף בחול יעשה כן ויעשה טצדקי למיפטר נפשי' מציצית אבל כשיושב כך בלא ציצית ידע דלא שרינן ליה אלא בשבת משום כ"ה כנ"ל דלפי מ"ש בסי' ש"ו דאסור ליתן מתנה בשבת אלא לצורך שבת א"כ ה"נ אסור ליתנו במתנה וכ"מ בשבת דף קל"א דקאמר הואיל ובידו להפקירן ולא אמר הואיל ובידו ליתנן לעכו"ם או לקטן ע"ש.

בגנות המחלוקת

א. בפסוק (ט"ז כ"ו) נאמר "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם", והנה לא יתכן לפרש שחשש שמי שלא חטא ג"כ ימות ע"י פתיחת הארץ שהרי הכל היה דרך נס, וא"פ מחט של קרח במקום אחר נבלעה, אלא הפי' שמי שנמצא סביב המחלוקת הוא חלק ממנה וע"כ יש חשש שיבלע ג"כ.

ב. בחז"ל הפליגו מחכמות אשתו של און בן פלת שאמרו לו שמה יהיה לו ממחלוקת זו שאם אהרן יהא כהן גדול אתה תלמיד ואם קרח יהא כהן גדול ג"כ אתה תהא תלמיד, והשקתה אותו יין וישן וישבה בפתח הבית ועדת קרח לא היו יכולים להכנס לקחתו עמם, וע"ז דרשו חז"ל חכמות שנים בנתה ביתה זו אשתו של און, ואולת בידיה תהרסנה זו אשתו של קרח, ובאמת שאין מובן מה היא החכמה הגדולה כאן שהרי לכא"ו אמרה סברא פשוטה, ובשם הגר"ח שמואלביץ אתמר שבאמצע המהומה של המחלוקת אפי' אם שואלים כמה זה אחד ועוד אחד ויודע חכם יקרא, ובזה מובן גם מה דא"י בסנהדרין דף ק"י שאשתו של קרח טענה שגילחו אתכם כדי משום דעינא יתב במזיכיו ופרש"י עין נתן בשעריכם כדי שלא יהא בכם צורה כמותו, ואמר לה קרח הא איהו נמי קא עביד ופרש"י אמר לה קרח אינהו נמי משה עצמו גלח כל שערו, ואמרה אשתו של קרח כיון דכלהו רבותא ידידיה אמר איהו נמי תמות נפשי עם פלשתים, והוא נראה כטענה שלא לענין אלא הוא הדבר שבמחלוקת א"צ לדבר כלל לענין.

ג. ט"ז כ"ה ויקם משה וילך אל דתן ואבירם כו' וא"י ע"ז בסנהדרין ק"י ע"א אמר ר"ל מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו, וצ"ב מהיכן המקור שאין מחזיקין במחלוקת האם מפסוק זה דוילך אל דתן ואבירם או מהפסוק ולא יהיה כקרח, וי"ל דלכא' אין מובן מה האזהרה ולא יהיה כקרח שהרי מותר להיות כמשה ורק אסור להיות כקרח, והרי שעושה מחלוקת חושב עצמו שהוא הצודק כמשה וחבירו הוא עושה המחלוקת כקרח, וא"כ על מי הזהיר הכתוב אלא אחר שמצינו שגם משה הלך לדתן ואבירם א"כ אפי' אם כמשה אתה אבל ג"כ הלך שלא להחזיק במחלוקת, ושוב כשהולך יש לו לחשוב שאולי באמת אינו משה אלא קרח.

שמחו בד' וגילו צדיקים

זמירות שירות ותשבחות אל ראש פאמע"כ ידיד נאמן
למור"ה שליט"א עשרות בשנים,
הרב הגאון המפורסם הנערץ בפי כל
מוריני רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א
רב שיכון ה' בני ברק
לרגל השמחה הגדולה בנישואי בנו ידיד המערכת
החתן המופלג מור'ה יהושע חנן נ"י
בחיר הישיבה הקד' תורה בתפארתה

הכניס עצמו לסכנה אם מחללים עליו שבת

א. סנהדרין ע"ב ב' אלא דמים לו בין בחול בין בשבת השתא בחול לא קטלינן ליה בשבת מבעיא, אמר רב ששת לא נצרכא אלא לפקח עליו את הגל.

ופרש"י לפקח עליו את הגל אם כשהיה חותר נפל עליו הגל מפקחין עליו היכא דלא בא על עסקי נפשות אבל אם בא על עסקי נפשות כיון דניתן להרגו בלא התראה גברא קטילא הוא משעת חתירה.

וצ"ב דאם איירי שאחר שיפקחו עדיין ישאר רודף פשיטא שאין מפקחין ואם אחר שיפקחו שוב לא יוכל לרדוף למה לא יפקחו עליו את הגל בשבת. ובאבן האזל פ"ט מגניבה ה"ג פי' דאיירי שיש ספק אם ימשיך לרדוף וע"כ כל שאין לו דמים שוב אין לו חזקת חי וא"צ לפקח עליו את הגל.

ב. בס' אור גדול סי' א' (ה: מדפי הספר) פי' דהיכא שהביא על עצמו את הסכנה א"צ להצילו, וכי' להוכיח כן מדף ע"ה א' מעשה באדם אחד שנתן עינו באשה אחת והעלה לבו טינא ובאו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה כו' אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו כו' ואיכא למ"ד שהיתה פנוי' משום פגם משפחה ע"ש, וע"ש באור גדול שכיון שבפשיעתו בא לו חולי זה ע"כ א"צ להצילו, והביא עוד מיומא דף ל"ה גבי הלל שאמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת ולכאוי' הרי על כל אדם מחללין וכל ישראל ראויין לזה, ולהנ"ל י"ל משום שהוא פשע בעצמו ובעצמו הביא עליו הסכנה מה שהניח עצמו על הארובה, אך כיון שעשה זה לש"ש שנפשו חשקה בתורה ואפשר גם שמשום גודל החשק לתורה לא הרגיש כלל כענין שאמר בעירובין באהבתה תשגה תמיד, ולכך אמרו דהכא שאני דראוי זה לחלל עליו, וכמו כן כאן שהביא עצמו למצב של גברא קטילא שאפשר להרגו אין מפקחין עליו את הגל, והנה יש להבין דאם איירי שנפל הגל מחמת החתירה הרי גם באב על הבן לא יפקחו דחשיב בגרימתו, וע"כ צ"ל שנפילת הגל לא היתה מחמת חתירתו, אלא כיון שהכניס עצמו למצב שאפשר להרגו ע"כ אפי' באה לו סכנה אחרת א"צ להצילו וזה חידוש גדול.

נע"ש שציין למנ"ח מצוה רל"ז בהשמטות שמאבד עצמו לדעת אין הרואה עובר בלא תעמוד על דם רעך אף שאפשר להצילו, (ועמש"כ בענין לא תעמוד על דם רעך, וע' במהרי"ל דיסקין קו"א אות ל"ד שמאבד עצמו לדעת מפקחין עליו הגל בשבת ול"ד לרש"י סנהדרין ע"ב).

ג. ומה שהביא באור גדול מהא דהעלה לבו טינא ע' בחכמת שלמה על חו"מ סי' תכ"ו שהק' למ"ד משום פגם משפחה למה אין חייבים להצילו, וע"ש שבלא תעמוד על דם רעך ג"כ יש פטור של זקן ואינה לפי כבודו, ועמש"כ בזה בענין לא תעמוד על דם רעך.

ובגליוני הש"ס על מס' נדרים דף פ' כ' שאותו אדם רק משום שהיה משוקע בתאוה אמרו הרופאים שימות אבל אם היה רוצה להתיישב בדעתו ולצאת מהתאוה היה יכול. והנה הר"ן הוכיח מגמ' זו דאביזריהו יהרג ואל יעבור שהרי אמרו בגמ' שלמ"ד אשת איש שפיר, ולפ"ד גליוני הש"ס מה הראי' שהרי בידו להנצל מהתאוה, ול"ד לשאר אביזריהו שאין יכול להנצל.

אבל בחי' מרן רי"ז הלוי פ"א מהל' רוצח ה"ג ד"ה והנה ראיתי, נ' שפי' בד' רש"י שיש בו דין גברא קטילא אף שאין בזה שום דין הצלה לבעה"ב, מ"מ יש על הגנב דין גברא קטילא וע"כ אין מפקחין עליו את הגל, וצ"ע שהרי אם הוא במצב שא"י לרדוף שוב אינו רודף כלל.

ד. והנה יש להעיר לפי ד' האור גדול שאם פשע ומתוך כך נסתכן אין מחללים עליו שבת להצילו, א"כ מי שאכל מאכלים רעים ונסתכן ע"כ כגון מי שאסור לו לאכול סוכר ועבר ואכל ונסתכן ע"כ אם יחללו עליו שבת, וכן בשעת מגיפה שהיה צריך להזהר שלא להדבק ופשע ונדבק אם ונסתכן אם יחללו עליו שבת, וכן יש לדון אם יש שני חולים ואפשר להציל רק אחד מהם ואחד מהם נסתכן בפשיעתו אם מה"ט יש להקדים את השני שלא גרם לעצמו, ולפי ד' אור גדול הרי מבואר עוד שאף אם פשע שיתירו דמו ומתוך כך נסתכן ע"י מפולת שאין מחללין עליו שבת, וא"כ מי שגרם לעצמו שישתכן בפשיעתו ומתוך כך נסתכן בדבר אחר שג"כ אין מחללים עליו שבת וצ"ע בכ"ז.

ה. ויש להעיר עוד גבי חיוב הבעל ברפואת אשתו ואם חלתה בפשיעתה, ע' בית מאיר אהע"ז סי' ע"ח כ' שחייב ברפואתה אפי' אכלה דברים מזיקים עד שחלתה, ובפ"ת כ' ע"ז שהדבר מפורש בש"מ דף נ"א דלחכי תנן לקתה חייב לרפאותה לומר שחלתה שלא בפשיעתה.

ולפ"ז יש לדון באופנים הנ"ל אם חייב ברפואתה.

ויש לדון שלפ"ז בצנים ופחים שזה בגרימתה כמבואר כתובות דף ל' דהכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים לא יהא חייב לרפאותה. [מתוך תשו' לא' שלא עטה מסיכה]